

Nr 8

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående upphävande av lagen om utfyllnad av vissa underhållsbidrag.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 128 i första kammaren av herr *Mannerskantz* samt nr 152 i andra kammaren av fru *Ewerlöf* och fröken *Wetterström*.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta upphäva lagen den 31 maj 1957 (nr 284) om utfyllnad av vissa underhållsbidrag».

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet hänvisa till motionen II: 152.

Gällande bestämmelser

Enligt *lagen den 31 maj 1957 (nr 284) om utfyllnad av vissa underhållsbidrag* äger barn, vars fader eller moder enligt beslut, som av domstol meddelats före den 1 april 1957, eller enligt skriftligt av två personer bevitnat avtal, som slutits före sagda dag, är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barnet, därest underhållsbidraget ej uppgår till 720 kronor för år räknat, av allmänna medel erhålla vad som brister i nämnda belopp (*utfyllnadsbidrag*). Utfyllnadsbidrag utgår dock ej till barn, vars föräldrar sammanbor, eller till barn, som bor tillsammans med den underhållsskyldige (1 §).

Utfyllnadsbidrag, som understiger 60 kronor för år, utbetalas endast under förutsättning att barnet uppbär bidragsförskott för den tid, på vilken utfyllnadsbidraget belöper (2 §). I övrigt gäller om utfyllnadsbidrag i tillämpliga delar vad som i 2—4 §§, 7 §, 11 § 1—3 mom., 12—14, 20, 21 samt 23—25 §§ *lagen den 11 juni 1943 (nr 382) om förskottering av underhållsbidrag till barn (bidragsförskottslagen)* är stadgat om bidragsförskott.

Lagen gäller fr. o. m. den 1 juli 1957.

Enligt *bidragsförskottslagen* äger barn, vars fader eller moder enligt rättens beslut eller skriftligt, av två personer bevitnat avtal är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barnet, rätt att, om den underhållsskyldige underlåter att betala

Bihang till riksdagens protokoll 1958. 9 saml. 2 avd. Nr 8

förfallet belopp, av allmänna medel erhålla förskott å underhållsbidraget (bidragsförskott). Bidragsförskott utgår emellertid ej till barn, vars föräldrar sammanbor, eller till barn, som bor tillsammans med den underhållsskyldige (1 §).

Om makar eller någon av dem har adoptivbarn, skall vid tillämpningen av lagen med barnets fader avses mannen och med barnets moder hustrun (23 §).

Rätt till bidragsförskott tillkommer endast barn, som är svensk medborgare och stadigvarande vistas här i riket. Konungen äger dock träffa överenskommelse med främmande stat i fråga om tillämpningen av lagen å dess undersåtar ävensom förordna, att barn, som icke någonstades äger medborgarskap eller, ehuru det äger medborgarskap, är politisk flykting, skall äga samma rätt till bidragsförskott som svenskt barn (2 §).

Bidragsförskott utgår med det belopp, som den bidragsskyldige enligt rättens beslut eller avtalet är skyldig att utgiva i underhållsbidrag, dock med högst 720 kronor om året (8 §). Förskottet utges längst till dess barnet fyller 16 år (2 §).

Ansökan om bidragsförskott prövas i regel av barnavårdsnämnden i den kommun där vårdnadshavaren är mantalsskriven vid den tidpunkt då förskottet sökes (3 §). Ansökningen kan göras av vårdnadshavaren eller av särskilt förordnad förmyndare eller barnavårdsman för barnet, om sådan finnes. Ansökningen skall avfattas enligt fastställt formulär och innehålla nödiga upplysningar för utredande av barnets rätt till bidragsförskott ävensom en av sökanden på heder och samvete avgiven förklaring, att de lämnade upplysningarna är med sanningen överensstämmande. Är sökanden ur stånd att själv avgiva sådan förklaring, skall riktigheten av upplysningarna intygas av två trovärdiga, med förhållandena förtrogna personer. Vid ansökningen skall fogas prästbevis och det till grund för ansökningen liggende beslutet eller avtalet, därest dessa handlingar icke annorledes är tillgängliga för barnavårdsnämnden (4 §).

Bidragsförskott beviljas för tiden från och med den månad, under vilken förskottet söks. Om den underhållsskyldige häftar i skuld för tidigare förfallet bidrag, kan förskott utgå även för förfluten tid, dock längst från och med andra månaden före den under vilken förskottet söks. Förskottet beviljas i regel till utgången av det löpande statliga budgetåret, varefter vid behov ny ansökan får göras. Barnavårdsnämnden äger emellertid under juni månad pröva ansökan jämväl för tiden till och med utgången av närmast följande budgetår (7 §). I regel utbetalas bidragsförskott månadsvis till vårdnadshavaren eller, om särskilt förordnad förmyndare finnes, till denne. Särskilda utbetalningsföreskrifter gäller i vissa fall. Dessutom finns en del specialregler beträffande barn som vistas å anstalt m. m. (11 §).

Sedan skyldigheten att utgiva underhållsbidrag till barnet upphört, skall

beviljat förskott ej vidare utgå. Vidare skall förskott indragas om föräldrarna sammanflyttar eller om barnet får bostad tillsammans med den underhållsskyldige. Detsamma gäller i regel om barnet ej längre är svensk medborgare eller stadigvarande vistas här i riket (12 §).

Barnavårdsnämnden har att noga vaka över att bidragsförskott kommer barnet till godo (13 §). Rätten till bidragsförskott kan ej överlåtas eller tagas i mät för gäld (14 §).

För lämnat bidragsförskott inträder den barnavårdsnämnd, som utgivit förskottet, i barnets rätt till underhållsbidrag gentemot den underhållsskyldige (15 §). Denne har att till nämnden erlægga å förskottet belöpande del av underhållsbidraget allteftersom det förfaller till betalning (16 §). Om han ej efter förmåga fullgör denna sin skyldighet, skall nämnden utan dröjsmål vidtaga erforderliga åtgärder för fordringens indrivande (17 §).

Kostnaden för bidragsförskott bestrides, i den mån ersättning ej kunnat uttagas av den underhållsskyldige, till tre fjärdedelar av staten och en fjärdedel av den kommun, vars barnavårdsnämnd beviljat förskottet (20 §). Barnavårdsnämnden har att hos vederbörande länsstyrelse söka gottgörelse av statsverket för utgivna bidragsförskott. Ansökningen, som skall avse förskottsutgifter för visst budgetår, skall i regel göras före utgången av därnäst följande budgetår. Länsstyrelsen skall granska ansökningen, eventuellt låta införskaffa erforderlig ytterligare utredning och därefter, i den mån förskotten befunnits beviljade och utbetalade i överensstämmelse med föreskrifterna i lagen samt barnavårdsnämnden skäligen får anses ha fullgjort vad densamma ålegat i fråga om åtgärder för förskottens återkrävande, bevilja gottgörelse och utanordna beviljat belopp (21 §).

Historik

Den år 1954 tillsatta *familjeutredningen*, som hade till uppdrag att göra en inventering av de familjepolitiska åtgärderna, ger i sitt betänkande Samhället och barnfamiljerna (SOU 1955: 29) bl. a. en kortfattad analys av det sociala och ekonomiska läget för en typ av ofullständiga familjer, nämligen ensamstående mödrar med barn. Utredningen kommer till det resultatet att många av de ensamstående mödrarna lever under mycket blygsamma förhållanden; de civilrättsliga underhållsbidragen fastställs ofta till synnerligen låga belopp, och tillräckligt ekonomiskt stöd från samhällets sida kan icke heller påräknas. Några konkreta förslag till förbättring av de bidrag som är tillgängliga för ofullständiga familjer eller om bistånd i nya former framlägges emellertid ej.

Familjeutredningens betänkande samt de däröver avgivna yttrandena bearbetades av en inom socialdepartementet tillkallad beredning, *familjeberedningen*, vilken den 1 december 1956 avlämnade en promemoria angående stöd åt ofullständiga familjer (SOU 1956: 47). Beredningen före-

slog att grunderna för bidragsförskott skulle ändras på så sätt att barn, som enligt gällande bestämmelser vore berättigat till bidragsförskott, skulle erhålla sådant med ett bestämt belopp, normalbeloppet, vilket alltså skulle ersätta bidragsförskottets maximibelopp och utgå oavsett det fastställda underhållsbidragets storlek. Är det avtalade eller utdömda underhållsbidraget lägre än normalbeloppet förutsättes regeln gälla allenast om orsaken härtill är att den underhållsskyldiges betalningsförmåga är nedsatt. Däremot skulle regeln ej gälla, om orsaken till att underhållsbidraget är lägre än normalbeloppet är en annan. För de fall, där den underhållsskyldige fullgör sina betalningar och förutsättningar för bidragsförskott följaktligen ej föreligger, förutsätter beredningen att en motsvarighet till bidragsförskottet skall kunna beviljas i form av fyllnadsbidrag, när underhållsbidraget är lägre än normalbeloppet och anledningen härtill är nedsatt arbetsförmåga hos den underhållsskyldige.

I *proposition nr 139* till 1957 års riksdag framlades bl. a. förslag till lag om utfyllnad av vissa underhållsbidrag. *Föredraganden, statsrådet Ulla Lindström*, anförde bl. a. följande.

I dagens läge anser jag det angelägnast, att tillgängliga resurser inriktas på att bistå de sämst ställda inom gruppen ensamstående ogifta och frånskilda med barn genom att lägga en fast grund under deras ekonomi. Om man därvid utgår från att ett barn i dagens samhälle skulle behöva minst 60 kronor i underhållsbidrag per månad från den föräldrapart, som inte sammanbor med barnet, så kan samhället inte tydligare ge den principen tillkänna bland föräldrar och myndigheter, som har till uppgift att bevaka barnens intressen, än genom ett temporärt ekonomiskt stöd till avveckling av den botten-sats av lägre underhållsbidrag, som regleras av nu löpande, vanligen gamla avtal och domstolsbeslut. Detta bör ske genom att barnet tillförsäkras skillnaden mellan bidragsförskottets maximibelopp — här föreslaget till 60 kronor i månaden — och det bestämda lägre underhållsbidraget i alla de fall, där underhållsbidraget har fastställts före ett visst datum och där det ej framgår att barnet för sin försörjning uppenbarligen ej har behov av dylikt bidrag.

Ett utfyllnadsbidrag i denna form tar uteslutande sikte på barnets behov, vilket enligt min mening bör tillgodoses oavsett om misstanke eller vetenskap föreligger att den underhållsskyldiges betalningsförmåga inte utnyttjas fullt. Är detta senare fallet och kan rättelse ej uppnås genom överenskommelse får som hittills processvägen anlitas.

Andra lagutskottet tillstyrkte i sitt utlåtande nr 30 — med viss justering i fråga om den föreslagna lagtexten — propositionen och anförde därvid bl. a.:

Det till grund för förslaget om utfyllnadsbidrag liggande syftet att bringa hjälp i de fall, där underhållsbidrag till barn utgår med orimligt låga belopp, finner utskottet beaktansvärt. Mot den utformning understödsformen fått och tidpunkten för förslaget framläggande kan dock resas vissa invändningar. Sålunda har under den föreslagna bidragsformen icke kunnat inräknas de fall där domstolsbeslut eller avtal om skyldighet att utgiva un-

derhållsbidrag över huvud taget icke föreligger. En avgränsning har — för förhindrande av missbruk — vidare måst göras till de underhållsbidrag som fastställts före den 1 april 1957. Härigenom kommer de fall, där underhållsbidragen efter nämnda tidpunkt fastställts till lägre belopp än 720 kronor för år, att falla utanför lagens tillämpningsområde. Mot den principiella utformningen av bidraget som ett komplement till den föreliggande civilrättsliga bidragsskyldigheten kan anföras att, då genom lagen skapas garanti för ett visst minimistöd, detta kan få som följd att vårdnadshavare kan finna det mindre angeläget att söka få till stånd höjning av utgående familjerättsliga underhållsbidrag, oaktat sådan höjning skulle varit lagligen möjlig. Det hade vidare måhända också varit lämpligare om förslaget framlagts vid sådan tidpunkt att detsamma kunnat utformas i närmare anslutning till de regler, som i en nära framtid kan förväntas komma att ersätta de nuvarande särskilda barnbidragen.

Trots de betänkligheter, som sålunda och i övrigt kan resas mot det föreliggande lagförslaget, vill utskottet emellertid — med hänsyn till att detsamma dock tillgodoser en stor del av de angelägna behov, som föreligger på området, och under beaktande av att det är av vikt att möjliga hjälpåtgärder icke fördröjes — icke motsätta sig att förslaget upphöjes till lag.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

Utskottet

I föreliggande motioner föreslås att riksdagen måtte besluta upphäva lagen den 31 maj 1957 om utfyllnad av vissa underhållsbidrag. Genom denna lag, som antogs av föregående års riksdag och gäller från och med den 1 juli 1957, berättigas vissa kategorier barn, beträffande vilka familjerättsligt underhållsbidrag å belopp understigande 720 kronor för år fastställts före den 1 april 1957, att av allmänna medel utfå vad som brister i nämnda belopp, s. k. utfyllnadsbidrag.

Utskottet vill erinra om att utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande till föregående års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ifrågavarande lag uttalade, att ehuru betänkligheter kunde resas mot lagförslaget, utskottet dock med hänsyn till att detsamma tillgodosåg en stor del av de angelägna behov, som förelåg på området, fann sig böra tillstyrka detsamma. Sedan riksdagen antog lagen har enligt utskottets uppfattning icke inträffat någon omständighet som skulle motivera ett ändrat ställningstagande från riksdagens sida till förevarande fråga.

Under hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motioner I: 128 och II: 152 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 25 februari 1958

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Strand, Axel E. Svensson, Sunne, fru Carlqvist, fru Svenson, herr Mannerskantz, fru Hamrin-Thorell och herr Magnusson;

från a n d r a kammaren: herrar Nilsson i Göteborg*, Odhe, Carlsson i Bakeröd, fröken Höjer, fröken Wetterström, herr Rimmerfors*, fru Eriksson i Ängelholm och fru Svensson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Mannerskantz* och fröken *Wetterström*, vilka ansett att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

Vid ifrågavarande lags antagande vid 1957 års riksdag framhöll utskottet vissa betydande olägenheter med införande av sådana bestämmelser som innebär att staten träder in för fullgörande av civilrättsligt utdömda underhållsbidrag. Utskottet anförde bl. a.:

Mot den utformning understödsformen fått och tidpunkten för förslagens framläggande kan dock resas vissa invändningar. Sålunda har under den föreslagna bidragsformen icke kunnat inräknas de fall där domstolsbeslut eller avtal om skyldighet att utgiva underhållsbidrag över huvud taget icke föreligger. En avgränsning har — för förhindrande av missbruk — vidare måst göras till de underhållsbidrag som fastställts före den 1 april 1957. Härigenom kommer de fall, där underhållsbidragen efter nämnda tidpunkt fastställts till lägre belopp än 720 kronor för år, att falla utanför lagens tillämpningsområde. Mot den principiella utformningen av bidraget som ett komplement till den föreliggande civilrättsliga bidragsskyldigheten kan anföras att, då genom lagen skapas garanti för ett visst minimistöd, detta kan få som följd att vårdnadshavare kan finna det mindre angeläget att söka få till stånd höjning av utgående familjerättsliga underhållsbidrag, oaktat sådan höjning skulle varit lagligen möjlig.

Under den tid lagen verkat har intet inträffat som minskat tyngden i dessa synpunkter.

Sedan fjolåret har den statsfinansiella situationen ytterligare försämrats, vilket gör det än mer angeläget att staten icke påtager sig utgifter som påvilar enskilda, i all synnerhet som lagens tillkomst synes öka svårigheterna att få in utdömda ersättningar.

Under sådana förhållanden synes det riktigt att från och med nästa budgetår upphäva ifrågavarande lag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner I: 128 och II: 152 måtte antaga följande

Förslag

till

Lag

om upphävande av lagen den 31 maj 1957 (nr 284) om utfyllnad av vissa underhållsbidrag

Häri genom förordnas att lagen den 31 maj 1957 (nr 284) om utfyllnad av vissa underhållsbidrag skall upphöra att gälla med utgången av juni månad 1958.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1958.